

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 12, 2011

[Назад](#)

[Головна](#)

УДК 338.242:519.86

О. Г. Вагонова,
доктор економічних наук, професор

РОЗВИТОК ПРИНЦИПОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ

В статті узагальнено і доповнено систему принципів формування і реалізації економічної політики територіальних утворень на засадах ринкової концепції господарювання.

В статье обобщена и дополнена система принципов формирования и реализации экономической политики территориальных образований на основе рыночной концепции хозяйствования.

In the article generalized and the system of principles of forming and realization of economic politics of territorial formations is complemented on principles of market conception of menage.

Актуальність теми. Формування економічної політики територіальних утворень – від муніципальних до регіональних – і особливо такої її складової, як промислова політика, є одним з ключових питань територіального розвитку. Управлінська взаємодія між територіальним промисловим бізнесом і органами державного, регіонального управління, органами місцевого самоврядування несе на собі відбиток певної дуальності. З одного боку, вказані органи підзвітні перед населенням і державою за соціально-економічний розвиток відповідного територіального утворення і не може залишатися байдужою до ступеня участі промислового бізнесу у вирішенні соціально-економічних проблем території. З іншого боку, ці ж органи володіють певними управлінськими ресурсами щодо сприяння підвищенню ефективності, у тому числі – фінансової результативності, підприємств, які функціонують на даній території. Існуюча обмеженість місцевих бюджетів, об'єктивна залежність міри реального здійснення запланованих напрямів соціальних програм від економічного розвитку потребує концептуалізації основоположних засад економічної політики територіального утворення, у тому числі – уточнення і розвитку системи принципів її формування.

Значний доробок в частині методологічних і методичних положень територіальної економічної політики, зокрема промислової, належить росіянам В. Анисимову, Ю. Вінславу [1], В. Лексину, А. Швецову [2], українським науковцям М. Чумаченку [3], Б. Кліяненку, Т. Максимовій [4] та багатьом іншим. Разом з тим, поряд із співпадінням позицій більшості авторів у теоретичних положеннях і методичних підходах, принципи формування економічної політики територіальних утворень залишаються розрізненими і неповними.

Ціллю статті є узагальнення і розвиток існуючих принципів формування економічної політики територіальних утворень.

Викладення матеріалу основного дослідження.

Аналіз і узагальнення різноманітних теоретико-методологічних і організаційно-методичних конструкцій щодо порядку формування і реалізації економічної політики промислового розвитку на рівні окремого територіального утворення (включаючи муніципальне) на засадах сучасних ринкових концепцій управління (зокрема, регіонального маркетингу) показав, що найбільш повно і реально з погляду практичного втілення він може бути представлений, як показано на рис. 1. Дослідження з використанням елементів контент-аналізу дають підстави виділити такі основні принципи формування економічної політики територіального утворення.

Принцип відповідності ціловим настановам стратегічного плану соціально-економічного розвитку муніципального утворення. Передбачає ієрархічну підпорядкованість напрямку реалізації і цілей економічної політики територіального утворення (далі – ЕПТУ) цілям стратегічного плану соціально-економічного розвитку територіального утворення у межах сформованого іміджу (тобто бачення своєї території, її ключових економічних і соціальних рис мешканцями цієї території). Вибір певного напрямку формування і реалізації ЕПТУ залежить від ступеня відповідності структури промислового комплексу цілям стратегічного розвитку.

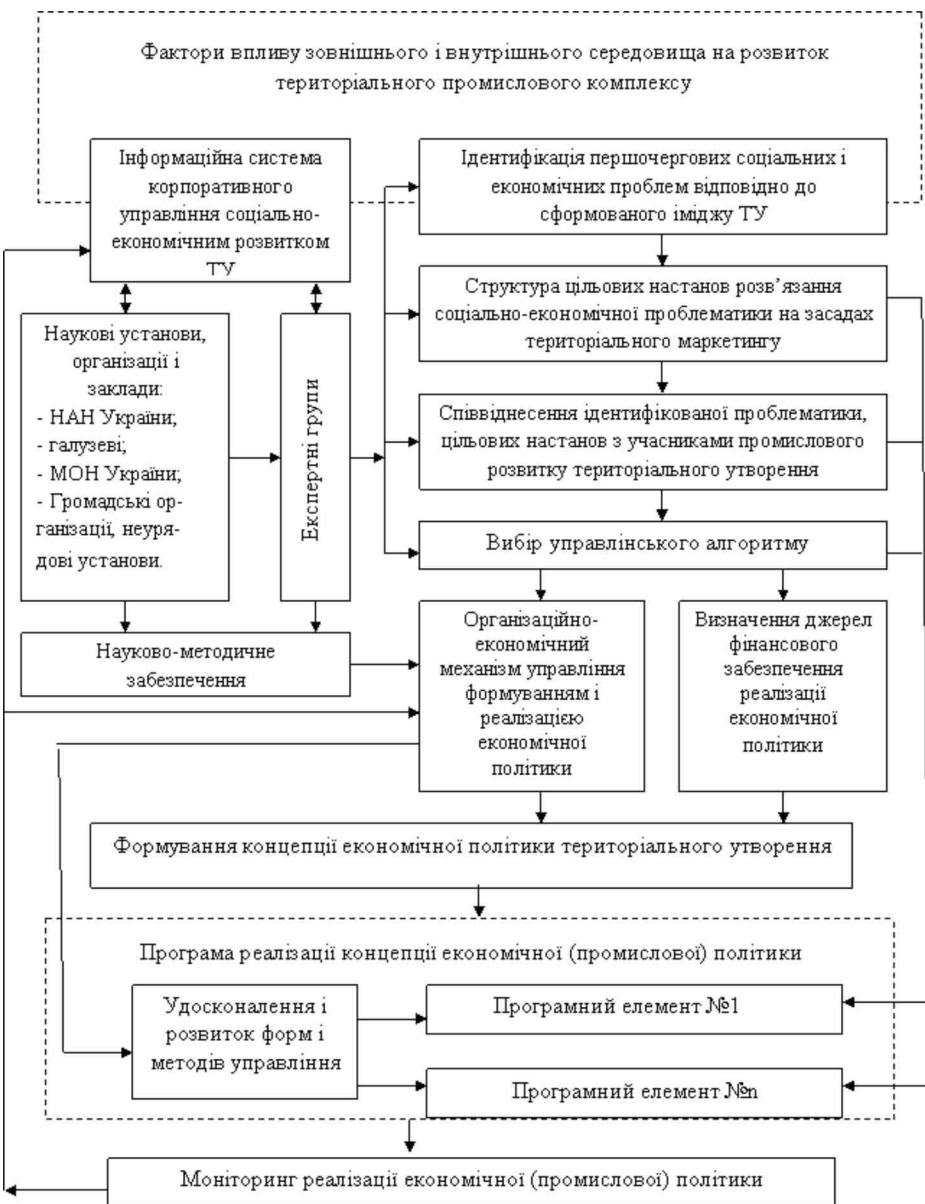

Рис. 1. Порядок формування і реалізації економічної політики територіального утворення на засадах ринкової концепції

Дії у напрямі підвищення ефективності господарювання територіального промислового комплексу бачаться доцільними тільки у разі високого ступеня відповідності, коли промисловий комплекс не потребує значної реструктуризації, диверсифікації виробництва, які б істотно позначалися на загальних показниках продуктивності промислового комплексу. У іншому випадку формування і реалізація ЕПТУ мають бути спрямовані на вирішення пріоритетних соціальних проблем території з відповідними структурними й організаційними змінами у функціонуванні усього промислового комплексу.

Принцип структурної відповідності промислового комплексу стратегічного цілям соціально-економічного розвитку територіального утворення. Передбачає вибір варіанту структурних змін у промисловому комплексі у напрямі приведення його у відповідність до оптимальних пропозицій, які б забезпечували найбільш повне й ефективне досягнення стратегічних цілей розвитку. Додержання принципу забезпечує сприяння демонополізації економіки, диверсифікації виробництва, виробничої і ринкової інфраструктури, формуванню оптимальної структури власності для досягнення встановлених цілей територіального розвитку, посилюючи засади розвитку територіального маркетингу.

Принцип маркетингової орієнтації промислового комплексу. Виходить з необхідності формування внутрішнього і регіонального ринків, розвитку міжрегіональних ринкових зв'язків, задоволення споживчого попиту населення, підвищення рівня життя і добробуту. Маркетингова орієнтація товаровиробника сприяє процесам створення і впровадження усіх видів ринкових інновацій, техніко-технологічному оновленню виробництва, економії усіх видів ресурсів, трансформацію попиту у прибуток підприємства через більш повне задоволення потреб споживача, збільшуючи кількість податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Маркетингова орієнтація разом з принципом структурної відповідності промислового комплексу мають стимулювати розвиток підприємництва, ділової активності населення через створення умов для розвитку малого бізнесу як найбільш маневреної форми організації господарсько-економічної діяльності й основи формування і зміцнення середнього класу, яке, до того ж супроводжується створенням нових робочих місць, зниженням рівня безробіття, збільшенням фондів програм соціального розвитку територіального утворення.

Принцип корпоративізації промислового комплексу. Передбачає у процесі формування і реалізації ЕПТУ створення економічних, правових, організаційних засад структурної перебудови і розвитку промислового комплексу як корпоративного на договірних засадах об'єднання, створеного на основі поєднання державних, місцевих і особистих інтересів учасників з одночасним реформуванням системи управління територіального утворення на засадах демократизації і корпоративних інтересів. Одним з проявів дії принципу має стати раціоналізація організації інвестиційних потоків на території даного утворення за рахунок переорієнтації на власний розвиток тих потоків, які раніше спрямовувалися назовні, оскільки синергійний ефект від взаємодії на корпоративних засадах учасників процесу економічного розвитку здатен забезпечити більш ефективне використання інвестиційних коштів саме для власного розвитку.

Принцип ресурсної забезпеченості ЕПТУ. Передбачає дотримання відповідності усіх видів ресурсного потенціалу цілям і термінам реалізації ЕПТУ. Інтеграція ресурсів місцевого самоврядування, доступних ресурсів підприємств і територіально локалізованих утворень, наявної сировинної бази, ресурсів державної підтримки, включаючи організаційно-правові, має у повній мірі забезпечувати реалізацію ЕПТУ у будь-який період її дії. Це, зокрема, має забезпечуватися і через неухильне дотримання принципу наступності.

Принцип наступності формування і реалізації ЕПТУ. Забезпечує логічну послідовність і неперервний характер реалізації цілей соціально-економічного розвитку територіального утворення у межах сформованого іміджу на увесь період дії стратегічного плану. У його межах передбачається, що стратегічні цілі розвитку територіального утворення можуть бути змінені лише у результаті докорінної зміни бачення громадською майбутнього свого місця проживання або такого порушення балансу інтересів учасників, що тягне за собою руйнацію корпоративних засад розвитку. У будь-якому іншому випадку корективи як засіб адаптації до зміни умов можуть стосуватися лише процесу формування і реалізації ЕПТУ як засобу досягнення стратегічних цілей територіального економічного розвитку. При цьому корпоративна політика промислового розвитку корегується спочатку у частині інструментів, механізмів і засобів досягнення цілей ЕПТУ, і лише у разі невідповідності її цілей цілям стратегічного соціально-економічного розвитку ЕПТУ підлягає зміні у цілому.

Принцип наукової обґрунтованості ЕПТУ. Передбачає наукове забезпечення формування і реалізації ЕПТУ на усіх етапах, включаючи теоретичні і прикладні

розробки, новітні методи діагностики стану, прогнозування, планування, моніторингу і контролю за перебігом процесу. Одним з ключових моментів є залучення провідних наукових кадрів вищої кваліфікації галузевого підпорядкування і НАН України.

Принцип інформаційної забезпеченості. Тісно переплетений з попереднім, оскільки якість наукового обґрунтування прийняття управлінських рішень напряму залежить від якості інформаційного забезпечення. Величезні обсяги найрізноманітнішої, швидко змінюваної інформації, зібраної і новоствореної на описаних раніше етапах створення ЕПТУ, переводять у розряд найважливіших проблему створення цілісної корпоративної системи управління на рівні територіального утворення, яка повинна передбачати корпоративну інформацію державної і місцевої статистики, інформацію органів влади, різних інституцій із загального інформаційного простору територіального утворення. При цьому слід відзначити, що одним з найважливіших аспектів інформаційного забезпечення формування і здійснення ЕПТУ є той, що процес децентралізації управління територіальним утворенням, що зумовлює перехід до моделі управління з ризиком, корпоратизація відносин усіх учасників, виводять на перший план не тільки доступність для усіх партнерів інформації, необхідної для прийняття рішення.

Ключового значення набуває зворотний інформаційний зв'язок, який відображає міру і "забарвлення" реакції учасників на отриману вихідну інформацію, і у першу чергу – територіальної громади як повноправного учасника процесу підготовки і прийняття рішення стосовно власного розвитку. Таким чином, удосконалення і розвиток організаційних форм і методів забезпечення зворотного зв'язку з громадою стає необхідною умовою сталого і стабільного соціально-економічного розвитку території.

Аналіз викладеної вище системи принципів формування економічної політики територіального утворення дає підстави говорити про її неповноту, оскільки вона (система принципів) не забезпечує двох, на наш погляд, ключових аспектів:

- гомеостазу економічної системи як відносної сталості складу та властивостей внутрішнього середовища системи будь-якого рівня організації, в основі чого лежать динамічні процеси, оскільки сталість внутрішнього середовища безперервно порушується і так само безперервно відновлюється;

- взаємодії як двостороннього процесу, що передбачає не тільки адаптацію територіального утворення до зміни параметрів зовнішнього середовища, гнучкості і адаптивності самоврядних органів управління територіальним утворенням до трансформацій у зовнішньому і внутрішньому середовищах, але й певне пристосування до нового стану об'єкту управління самих державних органів управління.

Виходячи з викладеного вище, вважаємо за доцільне доповнити систему принципів формування економічної політики територіального утворення такими принципами, як принцип гомеостатичності економічної системи територіального утворення і принцип гнучкості і адаптивності структури органів державного управління до видозміни об'єкту управління – територіального утворення.

Принцип гомеостатичності передбачає забезпечення умов для підтримання економічною системою територіального утворення здатності зберігати динамічну рівновагу, підтримувати усталеність характеристик, істотних для життєдіяльності системи за наявності збурень у зовнішньому середовищі, відносної незалежності внутрішнього середовища від зовнішніх умов.

Принцип гнучкості і адаптивності державних органів управління вимагає забезпечення потенційної рухливості структури і функціональної організації органів державного управління територіальним розвитком залежно від трансформаційних змін об'єкту управління.

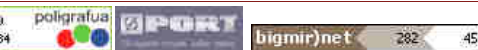
Слід відзначити, що останній принцип, по суті, покликаний забезпечити поступовий перехід до суб'єкт-суб'єктної взаємодії усіх учасників економічного розвитку територіального утворення.

Висновки. Процеси ринкових трансформацій української економіки від початку супроводжувалися негативною рисою переважання практичних підходів до формування економічної політики територіальних утворень над науково-теоретичними і методологічними. Швидкоплинні ринкові процеси диктують необхідність постійного перегляду і оновлення концептів державного управління економічним розвитком як країни в цілому, так і її окремих територій. Існуюча система принципів формування і реалізації економічної політики територіальних утворень не забезпечує сьогодні відбору і закріплення оптимальних форм і методів господарювання на рівні територіального утворення або регіону, які, внаслідок цього, перебувають у стані перманентної структурної перебудови. Це зумовлює необхідність доповнення системи принципів формування і реалізації економічної політики територіальних утворень принципами гомеостатичності територіальної економічної системи і гнучкості й адаптивності державних органів регулювання економічного розвитку територій. Реалізація визначених принципів забезпечить, з одного боку, наступність економічної політики на рівні територіального утворення, а з іншого – підвищення її ефективності і результативності.

Література

1. Анисимов В., Винслав Ю. Муниципальный уровень промышленной политики: специфика, опыт, принципы совершенствования / В. Анисимов, Ю. Винслав // Российский экономический журнал. – 2001. - №8. – С. 12 – 18.
2. Лексин В.Н. Государство и регионы. Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. – Москва: УРСС, 2000. – 368 с.
3. Государственный сектор промышленности в системе экономического регулирования / Н.Г. Чумаченко, Л.Г. Червова, Л.М. Кузьменко и др.: Монография. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2003. - 330 с.
4. Клияненко Б.Т. Влияние территориальной структуры хозяйственного комплекса регионов на динамику ее развития / Б.Т. Клияненко, Т.С. Максимова // Вісник Академії економічних наук України. – 2004. - №1. – С. 32-37.

Стаття надійшла до редакції 08.12.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"